

Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo

Oslo, 09.12.2014

Høringsuttalelse, endringer i folketrygdloven kapittel 15 om stønader til enslig mor eller far

Kvinnegruppa Ottar har i likhet med andre kvinne- og familiepolitiske organisasjoner ikke vært høringsinstans til dette forslaget. Vi mener departementet må revurdere sin praksis når høringer gjelder forslag med så viktige likestillingspolitiske konsekvenser. Selv om vi fikk tips om høringen svært tett på høringsfristen, prioriterer vi å levere en kort uttalelse i siste liten.

Kvinnegruppa Ottar vil slutte oss til høringsuttalelsen fra JURK, der de skriver at «Nedskjæringen fra en normalordning på tre år til ett år er ikke omtalt i høringsnotatet, utover en henvisning til forslaget om kutt i statsbudsjettet. [...] JURK bemerker at det er uheldig når en så viktig del av endringsforslaget til stønadsordningen ikke behandles mer gjennomgående, [...]» Kvinnegruppa Ottar skulle også gjerne uttalt oss kritiske til forslaget om redusert varighet på grunnstønadene fra tre til ett år, som vi frykter vil føre til økt kvinne- og barnefattigdom, men er nå forhindret fra dette.

Generelle betraktninger

Kvinnegruppa Ottar stiller seg kritiske til intensjonene med forslaget til endringer i Ftl kap 15, og etterlyser mer bakgrunnsinformasjon rundt den opprinnelige hensikten med stønadene og hvorvidt dagens praksis representerer et brudd med dette. Er det i hovedsak kvinner eller menn som mottar disse stønadene, bor de i tettbygde strøk eller områder med lite arbeidsmarked, hvilke aldersgrupper tilhører de, hvordan er innvandrerandelen, i hvilken grad har stønadsberettiget særlig behov etter samlivsbrudd fra voldelig partner, hvor lang er gjennomsnittlig utdanningsnivå før og etter stønadsperioden, og lignende spørsmål kan kaste lys over dagens praksis.

Det vi vet er at langt flere kvinner enn menn mottar stønad til enslig forsørger. Det er fortsatt mødrene som bærer hovedansvaret for omsorgsoppgavene i samfunnet i dag, og det innebærer at kvinner og menn har helt ulike økonomiske muligheter etter et samlivsbrudd. Mens småbarnsmødre ofte jobber deltid for å kunne løse omsorgsoppgavene, er småbarnsfedre overrepresentert på overtidstatistikken. Stønadene etter kapittel 15 er viktig for å søke å utjevne noen av disse urettferdighetene.

Slik vi ser det, er den viktigste hensikten med kap 15 å sikre særlig enslig mor mulighet til å være selvforsørget gjennom eget arbeid, for å motvirke fattigdom, tvang og avhengighet. I dette

perspektivet er aktivitetsplikten helt vesentlig, men det er også viktig å presisere hvilken aktivitet som vil være mest gunstig for å kunne forsørge seg selv i framtida. Deltidsarbeid som ringevikar på sykehjem kan ikke sidestilles med en sykepleierutdanning. For kvinner med dårlige norskkunnskaper og lite formell kompetanse, eller for 18-åringar med avbrutt skolegang og tilleggspromblematikk, kan veien til en yrkesutdanning være lenger enn tre år.

Kvinnegruppa Ottar vil dessuten understreke at stønadsordningene har stor betydning for kvinner, og involverte barn, der mor bryter ut av et voldelig forhold. Betydningen av støtteordningar som bidrar til at kvinnene kan etablere trygge økonomiske rammer etter bruddet, kan ikke overvurderes. Det er viktig at stønadens lengde og omfang tar høyde for slike variasjoner og ikke tvinger enslige forsørgere ut i ufaglært arbeid med dårlige lønns- og arbeidsbetingelser.

2 Vilkår om barnets alder

Kvinnegruppa Ottar er sterkt kritisk til å senke aldersvilkåret fra 8 år til skolealder, som betyr 6, eller i mange tilfeller 5 år. Vi er enige i intensjonen om at stønad til enslig mor eller far ikke skal ha en varighet som fører til innelåsing i offentlige ytelsar, men mener dette er ivaretatt gjennom forslaget til et strengere aktivitetskrav.

Vi stiller også spørsmål ved departementets begrunnelse for å senke aldersvilkåret, «I forbindelse med at skolealderen ble senket er det også etablert skolefritidsordningar med heldags tilsynsordning for de yngste barna.» Barnetilsyn er nettopp en forutsetning for at foreldre skal kunne delta i arbeidsrettet aktivitet, og ikke noe som bør diskvalifisere fra utdanning som kan bidra til å øke familiens økonomiske situasjon.

I lys av at departementet også foreslår å oppheve unntaksregelen om omstillingstid i forbindelse med samlivsbrudd, vil vi særlig advare mot å senke det generelle aldersvilkåret for barn. Særlig om den enslige forsørgeren tidligere har stått utenfor arbeidsmarkedet, kan det være behov for lengre tid til å skaffe nødvendig kompetanse for å skaffe et godt og stabilt arbeidsforhold. Det ser vidare ut til at departementet ikke har tatt i betraktning de kvinnene som blir enslige forsørgere etter brudd med en voldelig partner. Statistikken viser at mange av disse kvinnene trenger hensiktsmessige støtteordningar, for å våge overgangen til å bli enslige forsørgere. De trenger mulighet til å skape seg en stabil og trygg økonomisk situasjon. Et vilkår om barnets alder kan bidra til å innelåse kvinnene i voldelige forhold, ved at støtteordningene ved samlivsbrudd blir redusert.

3 Vilkår om yrkesrettet aktivitet

Kvinnegruppa Ottar støtter innstramningene i hva som skal regnes som yrkesrettet aktivitet, og er enige i at dette skal begrenses til arbeid, arbeidssøking og utdanning. Selv om vilkårene om at utdanningen skal være nødvendig og hensiktsmessig ikke lenger gjelder for Ftl kap11, der vilkåret for utdanningstiltaket nå skal vurderes opp mot **et hvert** yrke, støtter Kvinnegruppa Ottar innføringen av et ekstra vilkår for vurdering av utvidet stønadsperiode og rett til utdanningsstønad. Det er viktig å ikke bare vektlegge om utdanningen er *nødvendig*, altså om søkeren har utdanning fra før som kan brukes til å få eller beholde arbeid, men hva som er hensiktsmessig for å oppnå en varig arbeidslivstilknytning, for eksempel at utdanningen skal være yrkesrelevant.

Kvinnegruppa Ottar går altså i mot departementets forslag om at vilkåret om nødvendig og hensiktsmessig skal innebære at stønadsmottakere som ikke har utdanning fra før kan nektes dette.

Hvis hensikten er å motvirke barnefattigdom, må forsørgeren gjøres i stand til å ta andre jobber enn de som er aller dårligst betalt og har de aller dårligste arbeidsforholdene. Dette innebærer at en ikke bare må styrke aktivitetsplikten, men også stønadsmottakerens **rett** til å få en hensiktsmessig aktivitet, som for eksempel utvidet norskundervisning eller studiekompetanse.

4 Varighet for overgangsstønad, utvidelse og forlengelse av stønadsperioden

Kvinnegruppa Ottar støtter forslaget om at enslig mor eller far som får godkjent utdanning som yrkesrettet aktivitet, kan få utvidet stønadsperioden med inntil tre år uavhengig av stønadsmottagerens alder og antallet barn. Utvidet varighet pga nødvendig og hensiktsmessig utdanning kan oppmuntre flere til å øke sin yrkeskompetanse for å oppnå en trygg og god arbeidssituasjon.

6 Arbeids- og velferdsetatens oppfølging. Sanksjonsregler

Kvinnegruppa Ottar støtter departementets forslag om en ny bestemmelse om sterkere oppfølging fra Arbeids- og velferdsetatens der det er behov for det. Denne oppfølgingen bør bestå av karriereveiledning og interessekartlegging, og oppfølging av problemer som kan oppstå underveis. Her vil vi legge til at det må legges vekt på hensiktsmessighet gitt den enslige forsørgerens situasjon, jamfør tidligere etterlysning av mer bakgrunnsinformasjon.

Kvinnegruppa Ottar støtter sanksjoner som midlertidig bortfall av ytelse dersom stønadsmottaker unnlater å følge opp avtalt aktivitet. Men vi vil presisere nødvendigheten av at disse aktivitetene er hensiktsmessige, og at stønadsmottakerne ikke skal presses til å møte på jobber der de behandles dårlig eller ikke har utviklingsmuligheter. I slike tilfeller må NAV bidra med sterkere oppfølging og hjelp til å utarbeide en hensiktsmessig avtale om aktivitet.

Oppsummering

Kvinnegruppa Ottar støtter de endringsforslagene vi mener vil styrke enslige forsørgeres mulighet til å oppnå arbeid med trygge arbeids- og lønnsvilkår, og som motvirker langvarig stønadsbruk. Dette gjelder særlig utvidet varighet pga nødvendig og hensiktsmessig utdanning, men også sterkere oppfølging og økt bruk av sanksjoner.

Vi er likevel bekymret for at flere av de foreslåtte endringene, særlig vilkår om barnets alder og en strengere praktisering av nødvendighetsbegrepet, vil føre flere enslige mødre ut i fattigdom, prostitusjon og uforsvarlige arbeidsforhold. Videre er vi redd for konsekvensene for kvinner, og involverte barn, dersom støtteordningene ikke legger til rette for at kvinnene kan bryte ut av forhold til voldelige partnere. Konsekvensene av alle disse forhold vil være store, for den enkelte kvinne, for barna og for samfunnet som helhet. Vi ber departementet om å revurdere disse delene av endringsforslaget til kap 15.

For Kvinnegruppa Ottar

Ane Stø, leder